

TRANSFORMACIJA SODOBNIH MIROVNIH OPERACIJ IN VLOGA SLOVENIJE

TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA

Professional article

Povzetek Sodobne mirovne operacije so zaradi procesa transformacije temeljito spremenile svojo naravo, organizacijo in še posebej cilje. Čeprav je transformacija predvsem odziv na širše spremembe v mednarodnem okolju, pa je povzročila, da so se iz nekoč neinteresne in vrednostno nevtralne dejavnosti preoblikovale v pretežno interesno in vrednostno pogojeno dejavnost v mednarodni skupnosti. Članek poskuša predstaviti ključne značilnosti transformacije in posledice, ki so jih te imele na operacije. Te posledice se odražajo predvsem v prevladi t. i. liberalnodemokratske paradigme, ki je odprla pot nacionalnim interesom in ciljem držav izvajalk mirovnih operacij. To je na eni strani vodilo države, da so izoblikovale nacionalno politiko sodelovanja v operacijah, na drugi pa privedlo do pojava vrste tipologij mirovnih operacij, kar je odraz njihove specializacije. Pri tem članek poskuša poudariti obstoj dveh vrst tipologij, teoretično-akademske in operativne oziroma praktične. Prve poskušajo doseči znanstveno klasifikacijo mirovnih operacij in okrepiti možnosti njihovega znanstvenega proučevanja. Operativne pa poskušajo v okviru mednarodnih organizacij (OZN, Nato, EU) in tudi na ravni nacionalnih držav v doktrinarnih dokumentih predvsem povečati operativnost delovanja. V nadaljevanju je opredeljena vloga Slovenije v tem širšem okviru, pri čemer je opravljen pregled že doseženega. Hkrati so izpostavljeni tudi ključni izzivi za državo in izvajalce mirovnih operacij.

Ključne besede *Mirovne operacije, preoblikovanje mirovnih operacij, tipologije mirovnih operacij, OZN, Nato, EU, Republika Slovenija.*

Abstract Due to the transformation process, contemporary peacekeeping operations have been radically changing in their nature, organisation and especially their goals. Although this transformation is, above all, a response to broader changes in the international environment, it has caused once “interest-and-value-neutral” activities to transform into a largely “interest-and-value-driven” activity in the international community. This article aims to present the key characteristics of the transformation and its consequences for

missions. These consequences are mainly reflected in the predomination of the so-called “liberal democratic paradigm”, which opened the way for the national interests and goals of countries conducting peacekeeping operations. On the one hand, this made countries form national policies for participating in operations, yet on the other hand it led to a variety of peacekeeping operations which reflect their specialisation, manifesting in the typology of contemporary operations. The article emphasises the existence of two levels: theoretical/academic and operational. The first endeavours to achieve a scientific classification of peacekeeping operations and strengthen the possibilities of scientific examination. The operational level, above all, deals with increasing operational capabilities in the context of international organisations (UN, NATO, EU) as well as at the level of the nation states. The article additionally defines the role of Slovenia in this wider context by presenting an overview of what has already been achieved, at the same time highlighting key challenges facing the country and the national authorities responsible for implementation of peacekeeping operations.

Key words *Peacekeeping operations, transformation of peacekeeping operations, typologies of peacekeeping operations, UN, NATO, EU, Republic of Slovenia.*

Uvod Sodobne mirovne operacije so rezultat večdesetletnega razvoja in konceptualnega preoblikovanja. Začetki segajo v leto 1953, ko je OZN zaradi blokade Varnostnega sveta intenzivno iskala možnost mednarodnega posredovanja v konfliktu na Bližnjem vzhodu. Pri tem pa takšno posredovanje mednarodne skupnosti razmer ne sme zaostrovati, še posebej pa ne poglobljati nasprotij med obema blokoma. Zato je bila povsem ad hoc in z zelo široko razlago Ustanovne listine OZN oblikovana prva mirovna operacija UNEF I, ki je postavila temelje vseh naslednjih. Temeljna ideja UNEF I je bila uporaba nevtralne oborožene sile, ki s privolitvijo sprtih strani ob čim manjši uporabi sile ločuje sprte strani ter tako omogoči prekinitev spopadov in iskanje politično-diplomatske rešitve spora. Konec hladne vojne in z njo povezanih ideoloških nasprotij ter pojav novih vojn in konfliktov spremenjajo razumevanje mirovnih operacij. Nekoč zelo ozke definicije mirovnih operacij (Rikhye, 1984: 2–3) nadomestijo vse bolj zapletene in celovite. Ena takih razširjenih definicij pravi (Jelušič, 2005: 14), da so mirovne operacije: *»/.../ vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značilno, da: imajo mednarodni mandat, praviloma s strani VS OZN; jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav; jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi; potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; potekajo tako, da povzročajo čim manj škode in ob uporabi minimalne sile.«* Sam sem (Grošelj, 2007: 21) to definicijo dopolnil z besedami: *»/.../ v širši mednarodni skupnosti sprejet mandat«* ter v zadnjem stavku dodal: *»/.../ ob uporabi minimalne potrebne sile za doseg ciljev in smotrov mandata mirovne operacije.«* Razlog širitve je v naravi sodobnih mirovnih operacij, ki so pogosto presegle koncept minimalne uporabe sile. Sodobne mirovne operacije namreč

težijo k uporabi najmanjše potrebne sile, ki še omogoča doseganje z mandatom določenih ciljev mirovne operacije.

Narava konfliktov in spremembe v mednarodnem okolju pa so sprožile tudi t. i. trojno transformacijo mirovnih operacij. Prva je bila kvantitativna in se je odražala predvsem v povečanem številu mirovnih operacij po koncu hladne vojne. Sledila je kakovostna, ki se kaže v povečani vsestranskosti operacij (obsežnejši mandati, večje število vladnih in nevladnih akterjev, proces regionalizacije in delegiranja mirovnih operacij, prevlada notranjdržavnih konfliktov itn.). Lahko bi rekli, da je bila kakovostna transformacija predvsem odziv na pojav novih vojn (Kaldor, 1998). Tretja transformacija je bila normativna, vključuje pa prepričanje ključnih držav OZN, predvsem najrazvitejših, torej zahodnih, ki so postale glavne izvajalke mirovnih operacij, da morajo mirovne operacije vključevati dejavnosti, ki bodo privedle do uveljavitve liberalnodemokratskih vrednot in norm kot temelja trajnega in stabilnega miru (Bellamy in drugi, 2004: 91–2). Ta transformacija je bila neke vrste nadgradnja kakovostne. Pri tem pa Bellamy in drugi (2004: 75–6) opozarjajo, da transformacija ni bila univerzalna, saj so bile njen predmet predvsem manj številne mirovne operacije, v katerih so sodelovale zahodne države, medtem ko je večina drugih mirovnih operacij, predvsem v Afriki, ostala konceptualno bližje mirovnim operacijam iz obdobja hladne vojne. To je razvidno tudi iz razlogov za transformacijo oziroma razlogov držav za sodelovanje v mirovnih operacijah po koncu hladne vojne. Te delimo v dve skupni, splošno in specifično. Splošni razlogi, ki nekako veljajo v globalnem okviru, so (Bellamy in drugi, 2004: 78–80):

- proces demokratizacije v Vzhodni Evropi je ustvaril razširjen občutek o možnostih mednarodnega sodelovanja pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti;
- razpad Sovjetske zveze je oblikoval strpnejši Varnostni svet OZN, ki je deloval bližje načelom, ki so mu jih pripisali pisci Ustanovne listine;
- krepitev globalizacije, ki je med drugim povečala medijsko odmevnost kriz v svetu, mnogi so govorili tudi o t. i. CNN-učinku;
- slabitev pokroviteljstva obeh dominantnih velesil hladne vojne (ZDA in SZ) različnim vojnam, ki so bile del dvostranskih napetosti.

Poleg teh lahko zaznamo tudi značilnejše dejavnike in razloge, ki so prispevali k tej trojni transformaciji mirovnih operacij (Bellamy in drugi, 2004: 79–80):

- v nekaterih delih sveta se je krepila ideja »dobrega mednarodnega državljanstva«, odgovornega ne samo za stanje v lastni državi, temveč tudi v svetu;
- zahodne države so po zmagi v hladni vojni, ki so jo bojevale z idejo liberalne demokracije, videle v mirovnih operacijah pot za nadaljnjo uveljavitev teh idej in načel;
- številne države so videle v sodelovanju v mirovnih operacijah način za pridobitev mednarodnega ugleda in legitimnosti, kar je bilo še posebej pomembno za države nekdanjega vzhoda;
- pomembno vlogo so imele tudi države, ki so bile v soseščini spopadov in so se zaradi njih počutile ogrožene;
- nekatere revne države so v finančnih kompenzacijah za sodelovanje v mirovnih operacijah videle vir dohodka.

Vendar pa je navdušenje držav, predvsem zahodnih, za sodelovanje v mirovni operacijah zaradi neuspeha v Somaliji, Ruandi in BiH kmalu splahnelo. Zato je sredi devetdesetih let prišlo do bistvenega zmanjšanja skupnega števila mirovni operacij in osredotočenja zahodnih držav na sodelovanje v tistih, v katerih je poleg OZN deloval tudi Nato (glej tudi Pugh, 2003 in 2004; Bellamy in Williams, 2004). Nekatere države so naredile celo korak naprej in popolnoma prenehale sodelovati v mirovni operacijah OZN (ZDA, Kanada, Belgija itn.), (Pugh, 2004 in Durch, 1996). Nastal je paradoks, da je število sodelujočih v mirovni operacijah regionalni organizacij leta 1996 naraslo na 40.000 mož in preseгло število 20.000 sodelujočih v mirovni operacijah OZN (Bellamy in drugi, 2004: 84; glej tudi Duffield, 1997). V ozadju tega je imela pomembno vlogo prav normativna transformacija, ki so je bile deležne regionalizirane mirovne operacije pod vodstvom Nata in pozneje EU, večina operacij OZN pa ne. Razlogov za to je bilo več in jih lahko združimo v štiri sklope (Bellamy in drugi, 2004: 81; glej tudi Duffield, 1997):

- pomanjkanje politične volje, ki se je kazalo v prepadu med retoriko držav članic in njihovimi dejanji na terenu;
- akutne težave s financiranjem OZN;
- institucionalne težave OZN pri vodenju in usklajevanju povečanega števila kompleksni mirovni operacij;
- prevelike razlike med različni operacijami v opremi, doktrini, urjenju, pravilih delovanja in financiranja.

Obdobje zastoja se je končalo leta 1999, predvsem zaradi naslednjih vzrokov (Bellamy in drugi, 2004: 85–89):

- zahodne države so postale zaskrbljene zaradi humanitarnih težav v svoji bližini (primer Kosova in Vzhodnega Timorja);
- nosilke mirovni operacij so postale zahodne države ali vojaško-obrambne zveze, ki so delovale z mandatom Varnostnega sveta OZN;
- v Afriki so postale aktivnejše nekatere afriške države (Nigerija in Južna Afrika) ter regionalne organizacije (Olonisakin, 1997; Prebilič, 2004);
- povečal se je vpliv ideje novega humanitarizma in t. i. nove paradigme pomoči, zaradi katerih postanejo pomembni akterji mirovni operacij tudi mednarodne organizacije (Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad itn.) ter nevladne in človekoljubne organizacije (Duffield, 1997);
- zaradi razvoja kakovostno in normativno novih tipov (npr. operacij v podporo miru), procesov regionalizacije in delegiranja mirovni operacij regionalni organizacijam so mirovne operacije ponovno postale zanimive za nekatere ključne države, npr. ZDA. S tem so se te države izognile finančnim tveganjem, povezanim z mirovni operacijami OZN, predvsem pa njenemu sistemu vodenja in poveljevanja.

Pomemben vidik normativne transformacije je tudi pojav regionalizacije mirovni operacij, ki je pomemben predvsem z vidika širjenja seznama njihovih izvajalcev, med katerimi imata glavno vlogo prav Nato in pozneje tudi EU. Govorimo tudi o delegiranju mirovni operacij. Tako Griffin (1999) in O'Brien (2000) ugotavljata, da so regionalne organizacije po hladni vojni prevzele številne dejavnosti pri izvajanju

mirovnih operacij. Pugh in Sing Sidhu (2003) k temu dodajata, da se je povečano delegiranje (angl. *subcontracting*) oziroma regionalizacija mirovnih operacij začela predvsem zaradi težav OZN pri soočanju z znotrajdržavnimi konflikti. Ker gre za pomembne procese, je nujno, da nekaj besed namenimo tudi temu razmeroma novemu konceptu, čeprav med akademiki ni enotnega stališča o vzrokih teh procesov. Tako Fawcett (2003: 18) ugotavlja, da je regionalizacija pogojena s povpraševanjem po njej, kar utemeljuje z nekaterimi trditvami:

- sedanje mednarodno okolje ni dovolj naklonjeno različnim intervencijam;
- današnji koncept varnosti in miru vključuje vprašanja, ki so zunaj dosega ene same mednarodne organizacije;
- poleg tega so številne mirovne operacije po koncu hladne vojne zahtevale spremembe dotedanjega načina zagotavljanja miru in stabilnosti. Na voljo sta bili dve možnosti: reforma OZN in njen premik k neke vrste globalni vladi ali pa povečanje dejavnosti regionalnih in drugih akterjev.

Pri tem pa poudarja, da je regionalizacija tudi interesno pogojena, saj so različne regije v tem obdobju začele iskati poti za svojo prepoznavnost, identiteto in mesto v novem globalnem okolju (Fawcett, 2003: 19). Kot ključni dejavnik regionalizacije tudi Bellamy in Williams (2004: 194) opredeljujeta interes, vendar trdita, da odraža predvsem težnjo zahodnih držav, ne pa toliko regionalnih organizacij, da kljub majhnim lastnim silam, ki so pretežno sile iz regije, v kateri poteka konflikt, v operacijah obdržijo vodilno vlogo. Pugh (2003: 42) ob težnji po prevladi zahodnih držav v svetovnem redu poudarja njihovo željo, da konflikte ohranjajo na varni oddaljenosti. Tudi sicer proces regionalizacije oziroma delegiranja mirovnih operacij ni enako razširjen, saj je največji napredek dosegel v evroatlantskem prostoru. Pri tem ni nepomembno dejstvo, da kljub povečanemu številu delegiranih mirovnih operacij OZN ni formalizirala svojih odnosov z regionalnimi organizacijami in da vztraja pri neformalnih konzultacijah in drugih aktivnostih. Sodelovanje OZN in regionalnih organizacij je sicer predvideno v 52. členu Ustanovne listine OZN, ki določa, da se regionalne organizacije smejo vključevati v zadeve, povezane z mednarodnim mirom in varnostjo, in sicer pod pogojem, da so njihove aktivnosti usklajene z načeli in namenom Ustanovne listine. Nadalje 53. člen dovoljuje Varnostnemu svetu, da pooblasti regionalne organizacije za izvajanje akcij vsiljevanja, pri čemer 54. člen listine zavezuje te akterje, da o svojih dejavnostih celovito obveščajo Varnostni svet. Regionalizacija torej nujno ne ogroža vodilne vloge Varnostnega sveta kot ključnega organa sistema kolektivne varnosti. Bellamy in drugi (2004: 214) kot pozitivne lastnosti regionalizacije mirovnih operacij navajajo:

- regionalne organizacije lahko pogosto zagotovijo višjo raven legitimnosti mirovne operacije, so bolj občutljive in več vedo o konfliktu;
- zaradi boljšega poznavanja razmer so lahko regionalne organizacije uspešnejše pri posredovanju med vojskujočimi se stranmi;
- geografska bližina jim omogoča hitrejšo in lažje razmeščanje vojaških enot (glej tudi Fawcett, 2003: 23);
- pogosto vojskujoče se strani raje dajejo prednost posredovanju regionalnega akterja kot pa OZN ali drugim zunanjim akterjem;

- v konfliktih, v katerih OZN ne posreduje, je edina prava alternativa posredovanje regionalne organizacije (gre predvsem za uporabo veta v Varnostnem svetu), (glej tudi Fawcett, 2003: 23).

Med negativnimi učinki regionalizacije mirovnih operacij izstopajo (Bellamy in drugi, 2004: 215) pristranskost regionalnih organizacij, z izjemo Nata in EU, pomanjkanje izkušenj in zmogljivosti za izvajanje teh operacij, poleg tega pa tudi ni primernih regionalnih organizacij v različnih delih sveta, kajti Nato in EU sta v globalnem merilu izjemi in ne pravilo. Ne glede na našete slabosti pa regionalizacija vendarle povečuje zmogljivosti OZN in možnosti uresničitve določil resolucij Varnostnega sveta, še posebej zato, ker regionalizacija oblikuje nov rod mirovnih sil, ki so močnejše in imajo boljše zmogljivosti, kar precej povečuje učinkovitost mirovnih operacij. Vendar pa nas primer Isafa in tudi operacije na območju nekdanje SFRJ opozarjajo, da ostajata učinkovitost in operativna uporabnost regionalizacije nekonsistentni in dvoumni, kljub napredku, ki ga je ta proces prinesel. Zato je po nekaterih ocenah boljša pot reforma OZN, in sicer v smeri resnega uresničevanja Brahimijevega poročila (Brahimi L. in drugi, 2000) oziroma v njem zapisanih priporočil.

1 SODOBNE TIPOLOGIJE – SPLOŠNOST ALI PODROBNOST?

Bogate izkušnje Nata in EU na področju vodenja in upravljanja mirovnih operacij so omogočile, da sta organizaciji razvili številne načine delovanja oziroma tipologije mirovnih operacij. Tipologije so tudi sicer eden glavnih kazalnikov oziroma elementov transformacije mirovnih operacij. Nato je po izkušnjah in sorazmernem neuspehu operacije Ifor v BiH začel razvijati koncept t. i. operacij kriznega odzivanja (OKO), ki vključuje niz različnih operacij in dejavnosti za preprečevanje varnostnih kriz in soočanja z njimi. Med vsemi tipi operacij je gotovo najbolj izpopolnjen koncept *operacij v podporo miru*, ki se ne razlikujejo bistveno od podobnega tipa, ki ga je razvila OZN. Podobno kot OZN tudi Natova tipologija vključuje koncept *klasičnih mirovnih operacij* in *operacij vsiljevanja miru*, v katerih prav tako sledi konceptom v okviru OZN. Vendar pa Nato, drugače kot OZN, opredeljuje dejavnosti, povezane s preprečevanjem konfliktov, kot samostojen tip mirovnih operacij, medtem ko OZN ter večina raziskovalcev in akademikov dejavnosti *preprečevanja konfliktov* ne opredeljujejo kot posebno obliko mirovne operacije, saj je njihovo težišče predvsem diplomacija. Nato pa to obliko ločuje predvsem zaradi aktivnosti, ki jih izvajajo oborožene sile v podporo diplomatskim naporom. V tem okviru ima glede na koncept Nata glavno vlogo preventivna razmestitev sil. Poleg tega Nato kot samostojno obliko delovanja opredeljuje še *vzpostavljanje miru*, *gradnjo miru* in *humanitarne operacije*. Vendar je pri tem pomembno poudariti, da že v Natu poudarjajo, da se posamezne navedene aktivnosti lahko združujejo in uresničujejo v širšem okviru operacij v podporo miru (Nato – Crisis Response, 2009).

EU je na drugi strani na podlagi lastnih izkušenj in načrtov v okviru skupne varnostne in obrambne politike oblikovala pet načinov delovanja oziroma lahko bi tudi rekli tipov operacij kriznega odzivanja. Prvi tip je *ločevanje sprtih strani*, ki predvideva

uporabo oboroženih sil, deloma namenjenih tudi vzpostavljanju miru. Gre za najintenzivnejšo obliko posredovanja, ki spada v zgornji del t. i. petersberških nalog. Sledijo operacije, katerih cilji so *stabilizacija, obnova in vojaška pomoč tretjim državam*, gre torej za operacije v podporo miru. Podobno kot Nato ima tudi EU koncept *operacij za preprečevanje konfliktov*, ki poleg diplomatskih naporov vključuje tudi preventivno razmestitev oboroženih sil, različne oblike sankcij, embargov, razoroževanja itn. Sledijo operacije *evakuacije v sovražnem okolju*, pri katerih je ključna naloga evakuacija državljanov EU s konfliktih območij sveta. Zadnji tip so *operacije humanitarne pomoči*, ki vključuje pomoč po naravnih in drugih nesrečah ali za preprečevanje zločinov oziroma zmanjševanje trpljenja civilnega prebivalstva na konfliktih območjih (Giegerich, B., 2008: 19–20).

Težnjam v EU in Natu je deloma sledila tudi RS, saj je v Vojaški doktrini (Furlan in drugi, 2006: 71–82) z vojaškokostrokovnega vidika zelo podrobno in v duhu časa ter okolja, v katerem deluje, opredeljeno tudi to poslanstvo Slovenske vojske. V konceptu stabilizacijskega delovanja je opredelila in razvila pojem operacij kriznega odzivanja, ki vključuje tudi tipologijo mirovnih operacij oziroma skladno s terminologijo zveze Nato opredelila tipe operacij v podporo miru. Znotraj tega pojma slovenska vojaška doktrina vključuje preprečevanje konfliktov, vzpostavljanje, gradnjo, ohranjanje in vsiljevanje miru ter humanitarno pomoč. Tako lahko ugotovimo, da so vse našete dejavnosti sestavni del operacij v podporo miru. Pri tem pa naredi doktrina še korak naprej in v okviru OKO opredeli še t. i. druge dejavnosti, ki vključujejo (Furlan in drugi, 2006: 75–6) podporo zaščiti in reševanju, iskanje in reševanje, evakuacije, vojaško pomoč, sankcije in embargo, demonstracijo sile, obnovo po konfliktu ter delovanje proti uporniškim silam. Takšna klasifikacija je z doktrinarno-operativnega vidika sicer uporabna, vendar pa ima enake pomanjkljivosti kot večina podobnih dokumentov (npr. britanska doktrina HMSO, 2004) – to so pretirane podrobnosti oziroma partikularnosti, ki onemogočajo nujno teoretično in konceptualno generalizacijo. Glede protiuporniškega ali protiterorističnega delovanja pa je slovenska doktrina korak pred podobnimi zahodnimi doktrinami, saj se je zelo elegantno izognila vključevanju te dejavnosti v okvir operacij v podporo miru, kar je primer v britanski doktrini (HMSO, 2004: 3–5 do 3–11).

In prav to poskušata doseči oba prevladujoča raziskovalna pristopa k proučevanju mirovnih operacij – problemski in kritični (glej Grošelj, 2007). V tem okviru je v svetu vse bolj uveljavljena t. i. razvita tipologija mirovnih operacij, ki je nastala kot odgovor na različne teoretične in tudi povsem praktične omejitve preostalih tipologij. Njeni avtorji Bellamy, Williams in Griffin (2004) so jo utemeljili na pričakovani vlogi in ciljih, ki naj bi jih nek tip mirovne operacije izpolnil oziroma dosegel v okviru globalne politike. Na podlagi teh izhodišč so avtorji definirali tipe (glej tudi Grošelj, 2007):

- a) **Tradicionalne mirovne operacije** (angl. *Traditional Peace-keeping*) Bellamy in drugi (2004: 95–97) definirajo kot operacije, temelječe na privolitvi sprtih strani, nepristranskosti mirovnih sil in minimalni uporabi sile. Poleg tega so te mirovne operacije utemeljene tudi na domnevi, da so sprte strani države, ki v spopadnih

sodelujejo s hierarhično organiziranimi vojaškimi organizacijami (Clausewitzev tip vojske) in si želijo doseči politično rešitev konflikta. Tradicionalne mirovne operacije potekajo v obdobju med prekinitvijo sovražnosti in politično rešitvijo spora ter so namenjene doseganju potrebnega zaupanja za začetek političnega dialoga med sprtimi stranmi. S tem namenom v njihovem okviru potekajo različne aktivnosti, in sicer opazovalne in preiskovalne, nadzor nad spoštovanjem premirja in fizična razporeditev enot med sprte strani, nadzor meja, nadzor demilitariziranih in ločitvenih (angl. *buffer*) območij, nadzor nad razoroževanjem sprtih strani in umikom oboroženih enot ter spodbujanje procesa politične rešitve spora (pogajanja, diplomatske usluge itn.). Pri tem mirovne sile sprtim stranem ne ponujajo, kaj šele vsiljujejo, svoje politične rešitve spora.

- b) **Upravljanje in vodenje tranzicije** (angl. *Managing Transition*) naj bi sprtim stranem pomagala uresničiti določila sporazuma o politični rešitvi konflikta. Ta tip mirovnih operacij se navadno izvaja potem, ko sta bila dosežena tako prekinitev ognja kot tudi dogovor o politični rešitvi konflikta. V teh operacijah lahko OZN, regionalne organizacije ali posamezne države delujejo kot posredniki, ki gradijo pot k politični rešitvi, pri čemer pa se mirovne sile ne razmestijo, dokler ni dosežen politični dogovor med sprtimi stranmi. Rešitve konflikta torej ne vsiljujejo zunanji akterji, zaradi česar je tudi naloga mirovnih sil omejena na nadzor in pomoč pri uresničevanju določil političnega dogovora. Posledično so operacije upravljanja in vodenja tranzicije osredotočene na upravljanje in vodenje ter nadzor procesa prehoda k stabilnemu miru v državi. Posledica tega je njihova večdimenzionalnost (kompleksnost), saj se v njih uresničujejo številne naloge, povezane s prehodom države in deloma tudi družbe iz vojne v mir. Operacija je sestavljena iz vojaškega in civilnega dela, pri čemer sta nalogi prvega predvsem razoroževanje oboroženih formacij in demilitarizacija območja konfliktov. Seveda pa lahko opravlja tudi druge tradicionalne naloge (nadzor ločitvenega območja, ločevanje sprtih strani, nadzor premikov vojaštva in opreme) ter bolj netradicionalne (verifikacija razorožitve sprtih strani, namestitve nasprotujočih si oboroženih formacij in celo začasno zagotavljanje varnosti), medtem ko civilni segment skrbi za uresničevanje različnih civilnih vidikov tranzicije, med katere spadajo prehodna civilna uprava, zagotavljanje notranje varnosti in delovanja policijskih sil, gradnja demokratičnih institucij (pogosta je reforma pravnega in političnega sistema), promocija človekovih pravic in spremljanje volilnega procesa ter pokonfliktne obnove. Kljub temu naloga teh operacij, podobno kot tradicionalnih mirovnih operacij, ni vsiljevanje miru, saj so še vedno odvisne od privolitve sprtih strani (Bellamy, 2004; Bellamy in drugi, 2004: 111).
- c) **Vsiljevanje miru** (angl. *Peace Enforcement*) lahko definiramo kot vsiljevanje volje Varnostnega sveta z neposredno vojaško oziroma gospodarsko akcijo, utemeljeno s 7. poglavjem Ustanovne listine OZN. Ukrepi vsiljevanja se navadno nanašajo na ekonomske (41. člen Ustanovne listine) oziroma vojaške sankcije (42. člen). Operacije vsiljevanja miru so ključni element sistema kolektivne varnosti in njegova neposredna manifestacija. Gali (1992) opredeljuje vsiljevanje

miru kot bistvo koncepta kolektivne varnosti, zapisanega v Ustanovni listini. Če ta sistem odpove, 7. poglavje zagotavlja sredstva za vzdrževanje ali obnovo mednarodnega miru in varnosti. Pri tem pa Varnostni svet običajno izvaja operacije vsiljevanja miru posredno, in sicer z avtorizacijo drugih entitet, da delujejo v njegovem imenu in pod njegovim vodstvom. V to je prisiljen, ker kljub drugačnim določilom Ustanovne listine nima svojih oboroženih sil¹. Takšna avtorizacija pa ni dokončna, saj jo lahko Varnostni svet vedno preoblikuje, omeji ali celo prekliče (Bellamy in drugi, 2004: 150; glej tudi Gali, 1995). Gali (1995: odst. 80) poudarja, da ima takšna avtorizacija oziroma delegiranje pooblastil tako pozitivne kot negativne učinke. Pozitiven učinek je gotovo, da si OZN tako zagotovi zmožnosti vsiljevanja, ki jih sicer ne bi imela. Uporaba sile, ki jo avtorizira Varnostni svet, ima večjo legitimnost kot pa enostranska dejanja posameznih držav ali koalicij držav. Poleg tega taka avtorizacija zagotavlja tudi večjo operativno koherentnost tako znotraj Varnostnega sveta kot tudi OZN nasploh. Že Ustanovna listina predvideva poleg vojaških tudi ekonomske ukrepe proti kršiteljem mednarodnega miru in varnosti, zato so skoraj vse operacije vsiljevanja miru preplet ekonomskih in vojaških sankcij. Cortright in Lopez (2000 in 2002) kot ključne oblike gospodarskih sankcij izpostavljata različne pakete finančnih sankcij, prepovedi potovanj, embargo na izvoz orožja in bojkot posebnih dobrin. Pri tem pa je treba poudariti, da ti ukrepi ne vključujejo nujno mirovni sil, čeprav so pomemben del vsiljevanja miru.

- č) **Širše mirovne operacije** (angl. *Wider Peacekeeping*) lahko najkrajše definiramo kot (HMSO, 1995: 2–1): *»/.../ operacije, ki se izvajajo s privolitvijo vojskujočih se strani s ciljem podpiranja naporov za doseganje ali vzdrževanje miru ter promocije varnosti in ohranjanja življenj na območjih potencialnih ali dejanskih konfliktov.«* Bellamy in drugi (2004: 129–130) poudarjajo, da je za ta tip mirovni operacij značilno, da potekajo v okolju, v katerem ni dogovora o prekinitvi ognja oziroma obstaja krhek in nestabilen dogovor o prekinitvi ognja. Gre torej za okolje t. i. novih vojn (Kaldor, 1997 in 1999), saj v spopadih sodeluje več sprtih strani, katerih bojovníki so nedisciplinirani, pojavljajo se grobe in pogoste kršitve mednarodnega vojnega in humanitarnega prava ter prava človekovih pravic. Civilna infrastruktura ne deluje ali deluje zelo okrnjeno, območje spopadov je nejasno opredeljeno, na njem pa je veliko beguncev. Izvajajo se praviloma v notranjih državnih spopadih in ne v klasičnih meddržavnih spopadih. Seveda to ne pomeni, da v teh vojnah ni zunanjih vplivov in dejavnikov. Mirovne sile izvajajo številne naloge, ki vključuje ločevanje in razoroževanje vojskujočih se strani, organizacijo in nadzor volitev, dostavo humanitarne pomoči, zaščito osebja OZN in drugih vladnih ter nevladnih organizacij, zagotavljanje svobode gibanja, oblikovanje različnih oblastnih struktur države gostiteljice (pravosodni sistem, sistem oblasti itn.), nadzor premirja in uvedbo prepovedi poletov. V operaciji se bistveno poveča število humanitarnih organizacij, kar negativno vpliva na enovitost in usklajevanje aktivnosti, mirovnim silam pa nalaga nove naloge (spremljanje

¹ Najboljši približek lastnim oboroženim silam sta SHIRBRIG in skladišče vojaške opreme OZN v Brindisiju, ki se uporablja v mirovni operacijah OZN.

konvojev, zaščita in zagotavljanje prostega gibanja humanitarnih organizacij). Pogosti so tudi spreminjanje in dopolnjevanje mandatov ter prepad med cilji mirovne operacije in razpoložljivimi sredstvi in zmogljivostmi.

- d) **Operacije v podporo miru** (angl. *Peace Support Operations*) so tip mirovnih operacij, ki jih danes podpirajo predvsem zahodne države članice Nata in EU. Bellamy (2004: 22) jih opredeljuje kot: »/.../ operacije, ki podpirajo vzpostavitve liberalne demokracije v zaradi vojne razdejanih družbah in so po svoji naravi strukturno kompleksne (sestavljene iz vojaških in civilnih struktur) ter temeljijo na široki in fleksibilni definiciji pristanka sprtih strani, nepristranskosti in minimalni uporabi sile.« Bellamy in drugi (2004: 165) tako ugotavljajo, da je cilj teh operacij nepristransko doseči kratkoročne humanitarne in dolgoročne politične cilje (demokratizacijo konfliktnih območij). Prav ambicioznost ciljev pa povzroči, da je ta tip mirovne operacije tudi zelo vsestranski, saj vključuje razmestitev večnacionalne vojaške sile, ki jo je avtorizirala OZN, in ima tako sredstva kot tudi mandat za odziv na kršitve. Te večnacionalne sile ne nadzirajo ločitvenih območij ali črt, temveč zagotavljajo varnost na konfliktnem območju. Njim sledi prehodna uprava OZN oziroma civilni segment operacije, katerega cilj je uvedba delujočih liberalnodemokratskih institucij, kot so civilna policija, ustanavljanje in vodenje institucij, obnova infrastrukture itn. (Holm in Eide, 2000; Hansen, 2000; HMSO, 1999 in 2004). Pri tem civilna uprava deluje do uveljavitve vladavine prava, demokratskih institucij in drugih struktur, potem pa navadno postopno preda vajeti lokalnim demokratično izvoljenim oblastem. Poleg tega civilni segment, ki mu načeluje visoki predstavnik (posebni odposlanec generalnega sekretarja OZN ali drug predstavnik mednarodne skupnosti) in ga običajno imenuje organizacija, ki avtorizira ali vodi ter financira mirovno operacijo², v celoti vodi mirovno operacijo (Wilkinson, 2000: 66–67). Wilkinson (2000) tako ugotavlja, da gre pri operacijah v podporo miru za uporabo širokega seznama usklajenih in harmoniziranih političnih, diplomatskih, ekonomskih in drugih ukrepov na popolnoma operativni ravni v danem širšem strateškem okviru. S tem je tudi konec ideje o vrednostno nevtralnih mirovnih operacijah, saj so takšne operacije povsem očitno interesno in vrednostno opredeljene, kajti njihov končni cilj je uveljavitev liberalnodemokratske družbene ureditve. Vendar pa Duffield (1997) ugotavlja, da sta posledici težnje po prevladi liberalnodemokratske družbene ureditve tudi uveljavitev tržnega neoliberalnega gospodarstva in načelo pogojene pomoči oziroma t. i. nova paradigma pomoči, pri čemer se pomoč državi v težavah pogojuje z uveljavitvijo načel liberalne demokracije in gospodarstva. Prav ta prvina tega tipa operacij je še okrepila interesno pogojenost.

Ključno vlogo v tem pogledu pa imajo t. i. prehodne uprave, katerih izhodišče je, da se z oblikovanjem delujoče liberalnodemokratske družbene ureditve poleg vojaške

² Nazoren je primer BiH, kjer je Urad visokega predstavnika mednarodne skupnosti sprva zasedal posebni odposlanec generalnega sekretarja OZN, ki je s povečevanjem udeležbe in sredstev držav EU v operaciji svoj položaj prepustil visokemu predstavniku EU (Bellamy in drugi, 2004).

varnosti zagotovita tudi dolgotrajna stabilnost in varnost. Temu procesu Bellamy in drugi (2004: 235–36) pravijo tudi izgradnja miru, njegove glavne značilnosti pa so:

- podlaga aktivnosti je politični sporazum, ki ga oblikuje in vsili mednarodna skupnost, kar ta proces loči od operacij upravljanja in vodenja tranzicije, v katerih sporazum oblikujejo sprte strani;
- prehodna uprava se poskuša soočiti z vzroki spora na vseh ravneh, pri čemer so glavna sredstva za to oblikovanje liberalne civilne družbe, vcepitev demokratičnih vrednot in uveljavitev tržnega gospodarstva;
- pomemben del tega procesa so tudi pomiritev oziroma sprava med sprtimi stranmi, repatriacija beguncev na njihove domove ter reintegracija prebivalstva v novo okolje;
- ta proces se poskuša soočiti tudi s psihološkimi in družbenimi posledicami nasilnega konflikta ter oblikovati glavne materialne temelje za stabilen mir.

Pri tem mnogi raziskovalci, med katerimi izstopajo Jones in drugi (2005: 7–8; 11), poudarjajo predvsem dva procesa: demokratizacijo in gospodarsko obnovo. Demokratizacija je razmeroma nov pojav, ki ga pred operacijama na Kosovu in Vzhodnem Timorju nismo poznali. Do takrat se je proces končal z volitvami. Ker pa so se te pogosto pokazale kot del problema (primer BiH, kjer so kljub volitvam na oblasti ostale politične stranke, ki so državo pahnile v konflikte), se je mednarodna skupnost odločila, da mora biti sklep tega procesa izvedba poštenih in svobodnih ter na liberalnodemokratičnih vrednotah utemeljenih volitev. Ta proces obsega tudi proces obnove in oblikovanja sodobnega liberalnodemokratičnega pravnega okvira na konfliktih območjih, vključno z varnostno-policijskimi silami, javno upravo in pravosodnim sistemom. Naslednji sklop je gospodarska obnova, ki vključuje predvsem preoblikovanje nekdanjega vojnega gospodarstva v tržno, pri čemer sta bistveni ločitev gospodarjev vojne od ekonomskih virov in preusmeritev v zagotavljanje blagostanja za vse prebivalstvo. Vendar pa v tem okviru ne gre za postavljanje gospodarskih temeljev, temveč za uvedbo ali obnovo nekaterih ključnih temeljnih družbenih sektorjev, kot sta zdravstvo in izobraževanje, v katerih izstopajo predvsem zagotavljanje nujne humanitarne pomoči, vrnitev in repatriacija beguncev ter rekonstrukcija javnega zdravstva in izobraževalnega sistema. Poleg tega pa ta proces vključuje tudi gradnjo in obnovo glavne infrastrukture (cest, železnic, letališč, pristanišč, energetskih objektov itn.), (glej tudi Jones in drugi, 2005: 11). Ker za izvajanje vseh teh nalog navadno na območju mirovne operacije ni potrebnih kadrovskih in materialnih virov ter zmogljivosti, te naloge prehodne uprave dodelijo zunanjem izvajalcem, predvsem podjetjem in organizacijam iz držav, ki sodelujejo v mirovni operaciji. Še več, številne naloge z gospodarskega področja z odobritvijo prehodne uprave v celoti prevzamejo posamezne države, ki upravljajo posamezne sektorje znotraj širšega okvira mirovne operacije. Začetne aktivnosti navadno financirajo z razvojno pomočjo, pozneje pa poskrbijo za razmere, ki povsem komercialno dejavnost omogočajo različnim poslovnim akterjem, ki naloge vedno bolj opravljajo zaradi komercialnih razlogov in vse manj na podlagi razpoložljivih sredstev različnih razvojnih pomoči.

Pri tem navedene tipologije povsem jasno opredeljujejo, da so operacije v podporo miru najbolj vsestranska in celovita oblika delovanja, pri čemer bistvenih razlik med OZN in Natom ni. *Operacije v podporo miru* so tako ena ključnih skupnih točk tipologij mirovnih operacij OZN, Nata in EU oziroma so točka sinergije, ki se vse bolj preoblikujejo v t. i. integrirane mirovne operacije 21. stoletja (Jennings in Kaspersen, 2008). Ideja o tem se je porodila že leta 1997 v OZN, kmalu pa ji je sledil Nato, nekoliko pozneje pa tudi EU. Kajti težave, s katerimi se poskuša soočiti koncept integriranih mirovnih operacij, so značilne tako za operacije pod vodstvom OZN kot Nata in EU. Ključno vprašanje teh operacij je, kako okrepiti usklajevanje dejavnosti na konfliktnem in pokonfliktnem območju, na katerem deluje množica različnih akterjev, pri čemer pa ne smejo biti ogroženi ključni cilji mednarodnega posredovanja. Cilj teh naporov je razviti koncept mirovne operacije, ki bo obsegal celovit proces njenega načrtovanja in uresničevanja, kar pa je še posebej pomembno, ki bo omogočil tudi konec mirovne operacije.

2 SLOVENIJA IN MIROVNE OPERACIJE

Slovenija je kot nova država v mirovnih operacijah videla predvsem možnost svoje mednarodne uveljavitve in prepoznavnosti, predvsem kot država, ki je sposobna skupaj z mednarodno skupnostjo sodelovati pri reševanju konfliktov ter širjenju miru in varnosti, prav tako je aktivni subjekt mednarodnih odnosov. Čeprav je že nekdanja SFRJ sodelovala v mirovnih operacijah OZN, pa to na sodelovanje RS ni imelo pomembnejšega vpliva, v tem pogledu je bila popoln novinec (Grošelj, 2007). To pomeni, da je bila RS od leta 1997 dalje sestavni del procesa preoblikovanja oziroma evolucije mirovnih operacij, ki se je začel že takoj po koncu hladne vojne, ko se je izkazalo, da do tedaj prevladujoče tradicionalne mirovne operacije ne izpolnjujejo pričakovanj in ciljev mednarodne skupnosti. Slovenija je kljub pozni vključitvi v transformacijske procese sledila opisanim težnjam, predvsem pa je aktivno sodelovala v procesu preporeda mirovnih operacij po letu 1999 in hkrati svoje sodelovanje, predvsem pri sodelovanju vojaških in varnostnih struktur, prilagajala spreminjajoči se naravi in ciljem mirovnih operacij. Veliko manj pa je sodelovala pri razvoju in uporabi civilnih zmogljivosti. Glede na uradne podatke je Slovenija sodelovala v šestindvajsetih mirovnih operacijah, bodisi policijskih bodisi vojaških. Uradna slovenska poimenovanja teh operacij pa so sporna, saj nekatere med temi, kljub zelo široki definiciji mirovne operacije, nikakor ne spadajo mednje. Tako predvsem operacij AFOR, NTM, Natova operacija v Pakistanu, IPTM in JIPTC ne moremo opredeliti kot mirovne operacije, saj je pri navedenih sporna že njihova narava, ki se kaže v ciljih in aktivnostih, ki jih uresničujejo. Če izvzamemo navedene operacije, ugotovimo, da je RS sodelovala v triindvajsetih mirovnih operacijah³. Iz nalog in ciljev oziroma njihovih mandatov je razvidno, da gre za zelo različne operacije, ki se med seboj razlikujejo tako po obsegu in vsestranskosti kot po svoji naravi (vojaške ali policijske).

³ *Te mirovne operacije so: MAPE, UNTSO, UNFICYP, Alba, UNMIK, UNTAET/UNMISSET, UNMIK-CIVPOL, Sfor, Kfor, Isaf, Concordia, Althea, Eufor DR Kongo, OHR, KPSS, SMMS, EUPM 1 in 2, Proxima Eupol, Eupat, Eulex, Eufor Čad/CAR in UNIFIL II.*

Glede na razvito tipologijo lahko ugotovimo, da je RS najpogosteje sodelovala v operacijah v podporo miru. Na podlagi analize ciljev in nalog oziroma mandatov mirovni operacij lahko namreč ugotovimo, da operacije UNMIK, UNMIK-CIVPOL, Sfor, Kfor, Isaf, Concordia, Althea, OHR, KPSS, SMMS, UNTAET/UNMISSET, EUPM 1 in 2 ter Proxima/EUPAT spadajo med operacije v podporo miru. V vseh je prisoten ali je bil v neki fazi operacije prisoten dejavnik robustne vojaške sile, ki opravlja zelo različne naloge in ima na voljo sredstva (vojaška, vojaškodiplomska in diplomatska), s katerimi lahko uresniči svoje cilje. Neutrlnost mirovni sil se zagotavlja z uporabo sile oziroma prisile proti sprtim stranem glede na njihovo spoštovanje določil mandata oziroma mirovnega sporazuma, ki ni rezultat pogajanj med sprtimi stranmi, temveč predvsem preplet pogajanj med njimi in pritiskov oziroma posredovanja mednarodni akterjev. V vseh je poleg vojaškega prisoten močan civilni segment, ki pogosto, v nekaterih analiziranih primerih pa v celoti, opravlja ključne naloge stabilizacije razmer oziroma doseganja ključnega cilja – oblikovanje liberalnodemokratskega političnega sistema oziroma demokratičnih institucij. Naštete operacije poleg tega temeljijo na konceptu delegiranja oziroma regionalizacije mirovni operacij in principu stebrne države oziroma organizacije.

Poleg tega je RS sodelovala oziroma sodeluje tudi v drugih tipih mirovni operacij, pri katerih je prav raznovrstnost posreden dokaz vključenosti RS v proces njihove transformacije. Tako operaciji UNTSO in UNFICYP spadata med tradicionalne mirovne operacije, saj so njuni temeljni cilji prekinitev ogrožanja mednarodnega miru in varnosti, ločevanje sprti strani in nadzor nad premirjem ter patroljiranje v ločitveni ali demilitarizirani coni. Mirovne sile so sestavljene skoraj izključno iz vojaškega osebja in so pod mednarodnim vojaškim poveljstvom. Te operacije med drugim ohranjajo suverenost nacionalni držav in temeljijo na načelih privolitve sprti strani, nepristranskosti in minimalne uporabe sile oziroma t. i. Hammarskjoldovi načelih (Bellamy in drugi, 2004: 100). Med tradicionalne mirovne operacije spada tudi UNIFIL II, čeprav imajo mirovne sile mandat, ki presega običajne mandate tradicionalni mirovni operacij, kljub temu pa še vedno temeljijo na privolitvi sprti strani, v njih prevladujejo vojaške sile, delovanje pa temelji na nepristranskosti in minimalni uporabi sile, ki je v tem primeru vseeno večja kot sicer v tradicionalni mirovni silah. Lahko bi rekli, da je UNIFIL II modernizirana tradicionalna mirovna operacija, kar se poleg vsega kaže predvsem v dejstvu, da države prisotnost svojih mirovni sil uporabljajo za promocijo svojih ekonomski interesov na območju mirovne operacije ter tudi na širšem območju Libanona.

RS je sodelovala tudi v operacijah MAPE in Eufor DRC, ki sta glede na mandat operaciji upravljanja in vodenja tranzicije. Njuna ključna naloga je bila izvedba demokratičnih in poštenih volitev (Eufor DRC) oziroma pomoč pri gradnji lokalni varnostni sil in stabilizaciji varnostni razmer (v primeru MAPE). Pri tem je podlaga za delovanje dogovor z lokalni akterji, zaradi česar mirovne sile nimajo mandata vsiljevanja določil sporazuma, saj temeljijo na tradicionalni načelih privolitve, nepristranskosti in minimalne uporabe sile. Je pa njihov mandat vsestranski (pokriva

zelo različne vidike tranzicije) in večdimenzionalen (sestavljen je iz vojaškega in civilnega segmenta).

Alba in Eufor Čad/CAR glede na mandat spadata med razširjene mirovne operacije. Operaciji sta oziroma delujeta v razmerah nestabilnega in krhkega političnega dogovora, ki ga ne spoštujejo nujno vsi lokalni akterji. Naloga operacij je zagotavljanje dostave humanitarne pomoči, varnosti in razmer za delovanje drugih mednarodnih akterjev pri oblikovanju državnoupravnega sistema države gostiteljice (sistem oblasti, demokratične institucije itn.) v razmerah notranje državne nestabilnosti in konfliktov. V operaciji je sodelovalo več vladnih in nevladnih organizacij, ki so jim mirovne sile zagotavljale varnost in svobodo gibanja.

Sklep Čeprav sta tipologiji operacij Nata in EU natančnejši, pa je epistemološko in teoretično še vedno mnogo bolj utemeljena razvita tipologija, saj lahko vsakega izmed različnih tipov operacij Nata in EU umestimo v enega izmed tipov mirovnih operacij razvite tipologije. Torej lahko ugotovimo, da pri pojavu množice tipologij ne gre toliko za strokovno-teoretično, temveč predvsem politično-operativno vprašanje, ki pogosto zakriva pravo bistvo posamezne mirovne operacije. Na področju razvoja teorije mirovnih operacij pa nas potiska na točko, na kateri je proučevanje mirovnih operacij že bilo. To nas usmerja tudi k vprašanju poimenovanja takšnih operacij, ki je bilo že na začetku in je tudi danes predvsem politično vprašanje, šele nato strokovno. Terminološka zmešnjava ni toliko posledica razhajanj v strokovni javnosti, kolikor je posledica napačne uporabe in celo zlorabe imena mirovne operacije. Politična javnost in tudi del strokovne, predvsem vojaške javnosti, bosta pač morala spoznati, da vse intervencije niso mirovne operacije, medtem ko so vse mirovne operacije pa vendarle intervencije. Ko govorimo o mirovnih operacijah, ostaja še vedno ključno izhodišče, da takšna intervencija ne sme zaostrovati razmer na terenu in krepiti antagonizmov v mednarodni skupnosti. Meja med mirovnimi operacijami in klasičnimi vojaškimi intervencijami je zelo tanka in vijugasta ter se kaže v t. i. mogadiški črti (Grošelj, 2007). Kdaj jo neka operacija preseže, je težko opredeliti, vendar pa je paradoksalno zelo kmalu očitno, da je bila ta črta presežena in se je mirovna operacija prelevila v klasično vojaško intervencijo. To pa seveda pomeni, da morajo biti mednarodna skupnost in politične elite sodelujočih držav sposobne prevzeti tveganje za preseganje t. i. mogadiške črte.

RS je do sedaj sodelovala oziroma sodeluje v številnih zelo različnih tipih mirovnih operacij in pod vodstvom različnih mednarodnih organizacij, kar dokazuje, da v tem pogledu sledi globalnim transformacijskim procesom. Prevladujejo operacije v podporo miru pod vodstvom Nata in EU, kar je glede na vlogo, ki ga je imelo sodelovanje v mirovnih operacijah pri vključevanju v Nato in EU, pričakovano. Hkrati pa to še dodatno potrjuje, skupaj z analizo drugih tipov mirovnih operacij, v katerih je sodelovala RS, da pretežno sodeluje v t. i. delegiranih oziroma regionalnih mirovnih operacijah. Skupno število delegiranih mirovnih operacij, v katerih je sodelovala RS, je tako bistveno večje od števila pod neposrednim vodstvom OZN.

Slovenija bo morala kljub svojemu pretežnemu sodelovanju v delegiranih operacijah slediti napredku in razvoju koncepta mirovni operacij v okviru OZN, saj nas tako praksa kot teorija zelo očitno opozarjata na dejstvo, da razvojne in konceptualne težnje znotraj operacij OZN, Nata in EU delujejo vzajemno in sinergijsko ter tako določajo razvoj sodobnih mirovni operacij. V tem okviru je kakršno koli vrtilčkarstvo pri razvoju mirovni operacij v prihodnje v Sloveniji na strateški in konceptualni ravni nezaželeno, upal bi si celo reči, da je škodljivo. Mirovne operacije so globalni fenomen in tako je nanje treba tudi gledati.

Kljub temu da vključevanje SV in Policije nekako lovi korak z globalnimi tokovi, pa ne moremo trditi, da je Slovenija povsem izkoristila potencialne in priložnosti, ki jih prinaša normativna transformacija sodobnih mirovni operacij. Ključna izziva sta oblikovanje in uresničevanje celovite državne politike sodelovanja v sodobnih mirovni operacijah. Največji napredek je bil dosežen pri sodelovanju pripadnikov SV in Policije, čemur pa ni sledilo oblikovanje enotnega strateškega okvira, v katerem bi lahko država uresničevala tudi t. i. nevarnostne interese na območjih, na katerih potekajo mirovne operacije. Slovenija nekako ni uspela slediti drugim državam EU in Nata, ki so z oblikovanjem in uporabo nacionalnih mehanizmov uspele v okviru mednarodnih operacij uresničevati nacionalne varnostne in še posebej gospodarske in druge interese. Temu mora nujno slediti tudi Slovenija, ki mora razviti potrebne nacionalne mehanizme, ki ji bodo omogočili takšno delovanje, saj gre za dejavnosti, ki so koristne tako za državo prejemnico kot tudi za državo izvajalko. Gre za mehanizme, ki bodo navzven delovali celovito, navznoter pa omogočali vključevanje kar najširšega mogočega obsega zainteresiranih in sposobnih vladnih in nevladnih akterjev, ki bi v teh operacijah sodelovali. Tako bo RS še dodatno prispevala k povečanemu blagostanju prebivalstva na konfliktnih območjih in dolgoročni stabilizaciji, svoje davkoplačevalce pa lažje prepričala v smotrnost in upravičenost sodelovanja v takšnih operacijah.

Literatura

1. Bellamy, A. J., P. Williams in S. Griffin, 2004. *Understanding peacekeeping*. Cambridge Polity.
2. Bellamy, A. J. in P. Williams, 2004. *Thinking Anew about Peace Operations*. *International Peacekeeping*, 11 (1), 1–15.
3. Cortright, D. in Lopez G. A., 2000. *The Sanctions Decade: Assessing UN Strategies in the 1990s*, Lynne Rienner, Boulder, CO.
4. Duffield, M., 1997. *NGO Relief in War Zones: Towards an Analysis of the New Aid Paradigm*. *Third World Quarterly*, 18 (3), 527–542.
5. Durch, W. J., 1996. *Keeping the Peace: Politics and Lessons of the 1990s*. V. Durch W. J. (ur.) *UN peacekeeping, American politics, and the uncivil wars of the 1990s*, New York, St. Martins Press.
6. Furlan, B. in drugi, 2006. *Vojaška doktrina*. Ministrstvo za obrambo – Slovenska vojska, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Defensor, Ljubljana.
7. Gali, B. B., 1995. *Supplement to An Agenda for Peace*, UN Department of Public Information, New York.
8. Grošelj, Klemen, 2007. *Slovenija v svetu mirovni operacij*, (Knjižna zbirka Varnostne študije). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2007.

9. Hansen, A. S., 2000. *International Security Assistance to War-Torn Societies*. Pugh M. (ur). *Regeneration of War-Torn Societies*. Macmillan, London, 35–53.
10. Holm, T. T. in Eide E. B., 2000. *Peacebuilding and Police reform*, Frank Press, London.
11. HMSO, 2004. *Joint Warfare Publication 3-50: The Military Contribution to Peace Support Operations*, 2nd edition, London HMSO.
12. Jones, S. G., Wilson J. M., Rathmell A. in Riley K. J., 2005. *Establishing Law and Order after Conflict*. Rand Corporation. Santa Monica, Arlington in Pittsburgh.
13. Kaldor, M., 1999. *New and Old Wars: Organized Violence in Global Era*. Cambridge Polity.
14. Pugh, M., 2003. *The World Order Politics of Regionalization*. Pugh M in Singh Sindu W. P. (ur): *The United Nations and Regional Security: Europe and Beyond. A Project of International Peace Academy*. Lynne Reinner: Boulder in London, 31–46.
15. Pugh, M., 2004. *Peacekeeping and Critical Theory*. Bellamy A. J. in P. Williams (ur.), *International Peacekeeping*, 11 (1), 39–58.
16. Wilkinson, P., 2000. *Sharpening the Weapons of Peace: Peace Support Operations and Complex Emergencies*. V. Woodhouse T. in Ramsbotham O. (2000.), *Peacekeeping and Conflict Resolution*, London in Portland, 63–79.
17. Nato, 2009. *Crisis Response, What does it mean in practice? Crisis Response Operations*. Dostopno na: http://www.nato.int/issues/crisis_management/crisis_response_operations.html, 9. 2. 2009.
18. Giegerich, B., 2008. *European Military Crisis Management. Connecting ambition and reality*. Adelph paper 397. International Institute for Strategic Studies, London.
19. Jenning, K. M. in A. T. Kaspersen, 2008. *Integrated Missions Revisited: Policy and Practitioner Perspectives*. *International Peacekeeping*, 15 (4).